

MARIE SOBOTKOVÁ
Uniwersytet im. Palackiego
Ołomuniec

Filologia polska oraz studia doktoranckie na kierunku porównawcza filologia słowiańska w latach 2003–2015 w Ołomuńcu

Wstęp

Wśród kierunków, które istnieją na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. Palackiego, po jego wznowieniu w 1946 roku, polonistyka należy do tych o najdłuższej tradycji, gdyż jej początki sięgają już roku akademickiego 1947/1948 (zob. Sobotková i in. 2014, 205). Losy kierunku były ściśle związane z dziejami wydziału i uczelni. Polonistyka doświadczyła reorganizacji szkolnictwa wyższego, a także zmian koncepcji oraz czasu trwania studiów. Wraz z całym środowiskiem akademickim przeżywała zmiany sytuacji politycznej – upadek demokracji niedługo po wznowieniu działalności uczelni w lutym 1948 roku, lata sześćdziesiąte, których momentem kulminacyjnym stała się praska wiosna w 1968 roku i jej stłumienie, okres normalizacji, czyli lata siedemdziesiąte, i wreszcie odzyskanie wolności w 1989 roku. Sławistyka, która w początkowym okresie istnienia wydziału obejmowała studia z zakresu języka czeskiego, rosyjskiego, polskiego, serbochorwackiego i innych języków słowiańskich, została zredukowana do polonistyki, paleoslawistyki i porównawczych studiów sławistycznych. W 1966 roku na mocy umowy pomiędzy Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Polską Rzeczpospolitą Ludową powstał istniejący do dziś lektorat języka polskiego, który w latach 1966–1969 prowadziła Barbara Bartnicka (zob. Sobotková i in. 2014, 237–239).

O ile od lat sześćdziesiątych zaobserwować można próby ustabilizowania nauki na polonistyce i wychowania nowej generacji czeskich polonistów, a pod koniec tego okresu rozwój studiów polonistycznych, o tyle kolejne dwie dekady przynoszą jego osłabienie. Zaczyna przeważać tendencja odwrotna, która przejawia się brakiem zainteresowania ze strony potencjalnych studentów i wynikającą z tego ich niedostateczną liczbą. Kierunek jest otwierany niesystematycznie, określony zostaje *numerus clausus*, natomiast współpraca z polskimi uczelniami ulega ograniczeniu przez warunki panujące w okresie normalizacji.

W latach siedemdziesiątych polonistyka pogrążona była w stanie marazmu. Od roku akademickiego 1970/1971 przez dziewięć kolejnych lat nie otwierano studiów nauczycielskich; dopiero w latach 1979/1980, 1980/1981 i 1985/1986 rozpoczęto przyjmowanie studentów na kombinację język rosyjski – język polski. W przełomowym roku akademickim 1989/1990 polonistyka prowadzona była tylko na V roku studiów nauczycielskich w kombinacji polonistyka – rusycystyka. Na studia nauczycielskie można było się zapisać dopiero po roku 1989. W roku 1990/1991 przyjęto pierwszych studentów na kombinację anglistyka – polonistyka (zob. Sobotková i in. 2014, 240–242).

Restrukturyzacja kierunku i jego stan obecny

Od roku akademickiego 2003/2004 filologię polską – podobnie jak wszystkie kierunki na wydziale – studiować można na dwa sposoby. Stale kontynuowane są dwukierunkowe pięcioletnie jednolite studia magisterskie przeznaczone dla studentów, którzy wybrawszy ten wariant, muszą go dokończyć. W tym przypadku nauczanie podzielone jest na trzy bloki obejmujące odpowiednio – I i II semestr (I blok), semestry III–VI (II blok) i semestry VII–X (III blok). Programy studiów obejmują przedmioty obowiązkowe typu A (które przez dłuższy czas stanowić będą niezmienną podstawę programu studiów), przedmioty fakultatywne typu B i opcję typu C.

Nową formą natomiast są dwukierunkowe studia licencjacko-magisterskie realizowane w postaci kombinowanej jako dwukierunkowe trzyletnie studia licencjackie plus dwuletnie studia magisterskie uzupełniające.

Idea poszerzenia dotychczasowej oferty studiów filologii polskiej o kierunki łączący przedmioty filologiczne oraz przedmioty ekonomiczne o charakterze pragmatycznym zrealizowana została w formie nowego kierunku studiów o nazwie język polski w sferze gospodarczo-prawnej i turystycznej, który został zatwierdzony przez komisję akredytacyjną w roku 2007¹ i otwarty w roku akademickim 2008/2009.

W spisie kierunków studiów oferowanych przez Wydział Filozoficzny UP w Ołomuńcu w roku akademickim 2008/2009 znajdziemy zatem w zakresie filologii polskiej, obok dwukierunkowych studiów licencjacko-magisterskich, kierunek język polski w sferze gospodarczo-prawnej i turystycznej, który cieszy się szczególnie zainteresowaniem studentów, warunkowanym najprawdopodobniej konsolidacją studiów ekonomicznych i filologicznych, nadającą mu charakter bardziej praktyczny, co w efekcie okazuje się przydatne podczas późniejszego szukania zatrudnienia przez absolwentów w czesko-polskich firmach i instytucjach.

W roku 2008 opracowano program nowego kierunku: filologia polska w kontekście kultury i literatury europejskiej, poszerzającego dotychczasową ofertę studiów realizowanych w ramach polonistyki, na którym nauczanie rozpoczęło się w roku akademickim 2009/2010. Liczyliśmy na to, że kierunek spotka się z podobnym zainteresowaniem ze strony studentów, jak ten o orientacji ekonomicznej, jednak ze względu na bardzo małą liczbę kandydatów w roku akademickim 2012/2013 nie został on otwarty.

W informatorach dotyczących studiów w roku akademickim 2013/2014 znajdujemy następujące propozycje studiów polonistycznych: filologia polska – dwukierunkowe trzyletnie studia licencjackie, filologia polska – jednokierunkowe trzyletnie studia licencjackie, język polski w sferze gospodarczo-prawnej i turystycznej, filologia polska – dwuletnie dwukierunkowe studia magisterskie uzupełniające oraz filologia polska – dwuletnie jednokierunkowe studia magisterskie uzupełniające (Informace o studiu 2013, 162, 365–369). Wszystkie kierunki polonistyczne są integralną częścią ogólnej oferty kierunków ewidencjonowanych wraz ze szczegółowym wykazem przedmiotów oraz spisem wykładowców i prowadzących w systemie informatycznym STAG Wydziału Filozoficznego UP w Ołomuńcu (zob. Sobotková i in. 2014, 247–249).

¹ Materiały niezbędne do opracowania akredytacji przygotowała M. Sobotková, będąca również autorką materiałów sporządzonych na podobnych zasadach dla kierunku filologia polska w kontekście kultury i literatury europejskiej.

Kierunki otwarte w ramach nowych akredytacji w roku akademickim 2013/2014

Kierunek filologia polska – trzyletnie jednokierunkowe studia licencjackie traktuje się jako studia polonistyczne zorientowane na tłumaczenia ustne i pisemne (zarówno tekstów specjalistycznych, jak i literackich). Jego program oprócz 36 obowiązkowych przedmiotów typu A oferuje również 29 przedmiotów fakultatywnych typu B. W ramach nowego kierunku filologia polska – jednokierunkowe dwuletnie studia magisterskie uzupełniające prowadzone są obowiązkowe przedmioty typu A (łącznie 10 nowych przedmiotów) oraz fakultatywne typu B (33 przedmioty). Po przedłużeniu oraz innowacji akredytacji kierunku filologia polska – trzyletnie dwukierunkowe studia licencjackie studia kontynuowane są w dowolnych kombinacjach. Po przedłużeniu akredytacji kierunku filologia polska – dwukierunkowe dwuletnie studia magisterskie uzupełniające, podobnie jak w przypadku studiów jednokierunkowych, prowadzone są w jego zakresie obowiązkowe przedmioty typu A, lecz w zmniejszonej liczbie, oraz 37 przedmiotów fakultatywnych typu B (zob. Sobotková i in. 2014, 249–250).

Studia doktoranckie na kierunku porównawcza filologia słowiańska w latach 2003–2015

W ramach programu studiów doktoranckich o nazwie filologia prowadzony jest kierunek porównawcza filologia słowiańska – dzielony na porównawcze językoznawstwo słowiańskie oraz porównawcze literaturoznawstwo słowiańskie – łączący w sobie studia z zakresu bohemistyki, polonistyki, ruscystyki i ukrainistyki. Przedmiotem badań są poszczególne filologie słowiańskie i ich wzajemne relacje bądź powiązania z filologią czeską, ujmowane zarówno z synchronicznego, jak i diachronicznego punktu widzenia.

Sekcja otrzymała pierwszą akredytację w roku 2002, studia trwały wówczas trzy lata. Doktoranci przyjęci na ten kierunek w roku akademickim 2002/2003 musieli zdać w trakcie studiów szereg egzaminów oraz napisać i obronić rozprawę doktorską w ramach jednego z wymienionych obszarów. Ze względu na wymagający charakter studiów ukończyli je dopiero w roku 2008, czyli po przekroczeniu ustalonego czasu.

Nauczeni doświadczeniem po przedłużeniu akredytacji kierunku doktoranckiego wybraliśmy wariant czteroletni, w związku z czym od roku 2011 studia na porównawczej filologii słowiańskiej trwają tyle samo co wiele innych kierunków na wydziale² (zob. Sobotková i in. 2014, 251–253).

Z przeglądu wykazu absolwentów oraz tytułów prac doktorskich wynika, że podział na porównawcze językoznawstwo słowiańskie oraz porównawcze literaturoznawstwo słowiańskie odpowiada potrzebom studiów kontrastywnych z zakresu językoznawstwa i literaturoznawstwa we wzajemnych kontekstach – czeskim, polskim, rosyjskim i ukraińskim.

Absolwenci, którzy do roku 2014 z wynikiem pozytywnym ukończyli przygotowanie doktorskie na kierunku porównawcza filologia słowiańska

Pierwszymi absolwentkami studiów doktoranckich na danym kierunku były w roku 2008: w zakresie porównawczego językoznawstwa słowiańskiego, specjalizacji polskie językoznawstwo – Iwona Burešová-Wania, absolwentka filologii polskiej ukończonej na Uniwersytecie Jagiellońskim, promotorem pracy był prof. Edvard Lotko, a jej temat brzmiał: *Językowy obraz kobiety (na podstawie wybranych polskich i czeskich czasopism dla kobiet)*, natomiast w zakresie porównawczego literaturoznawstwa słowiańskiego, specjalizacji literaturoznawstwo polskie – Katarína Laučíková, absolwentka Uniwersytetu Preszowskiego, kierunku język angielski i polski, przekład i tłumaczenie, promotorem jej pracy była prof. Marie Sobotková, temat: *Mýtus borala v slovenskej, polskej a českej literatúre*; następnie Kateřina Tichá, absolwentka Uniwersytetu im. Palackiego w Ołomuńcu, kierunku filologia francuska i polska, promotorem jej pracy była prof. M. Sobotková, temat: *Tadeusza Micińskiego walka o człowieka. Od indywidualistycznego symbolu Lucyfera do Słonecznego Boga jako mitu doskonalącej się zbiorowości*; następnie: Kamila Woźniak, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego, kierunku filologia polska o specjalizacji literaturoznawczej, promotorem pracy była prof. M. Sobotková, temat: *Wybrane aspekty twórczości Ladislava Klímy i Stanisława Przybyszewskiego w świetle interpretacji pojęcia nibilizmu gnostyckiego* (dysertacja została opublikowana w Wydawnictwie

² Materiały niezbędne do złożenia pierwszego i drugiego wniosku akredytacyjnego przygotowała M. Sobotková, która od trzynastu lat pełni funkcję kierownika rady naukowej tego kierunku studiów doktoranckich.

Uniwersytetu Wrocławskiego); Agata Tarnawska-Grzegorzycza, absolwentka Uniwersytetu Śląskiego, kierunku slawistyka o specjalizacji filologia czeska, promotorem pracy była prof. M. Sobotková, temat: *Kategoria absurdu jako obraz niekoherencji świata (w utworach E. Ionesco, S. Becketta, S. Mrożka i V. Havla)* (dysertacja była opublikowana w Wydawnictwie Uniwersytetu im. Palackiego w Ołomuńcu); Jan Jeništa, absolwent Uniwersytetu im. Palackiego w Ołomuńcu, kierunku filologia polska i ukraińska, promotorem jego pracy była prof. M. Sobotková, temat: *Mladá polská próza ve středoevropském kontextu*; Hanna Navrátilová, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, kierunku język rosyjski i angielski o specjalizacji tłumaczeniowej i nauczycielskiej, promotorem pracy była prof. M. Sobotková, temat: *Kategoria wolności w tekstach wybranych scenariuszy filmowych Krzysztofa Kieślowskiego*.

Oprócz absolwentów zorientowanych na filologię polską, kierunek porównawcze literaturoznawstwo słowiańskie, studia w ramach porównawczego językoznawstwa słowiańskiego ukończyli również: Maria Starostina (promotor Ludmila Stěpanova), Josef Líněk (promotor Helena Bauerová), Rostislav Němec oraz Jan Habernal (promotor Josef Andersš) oraz Radana Merzová, absolwentka Uniwersytetu im. Palackiego w Ołomuńcu, kierunku filologia ukraińska i łacińska (promotor Jiří Fiala), temat: *Česko-ukrajinské jazykové a literární vzťahy od konce 18. do poloviny 19. století*.

W roku akademickim 2010/2011 na studia doktoranckie przyjęto Magdalenę Zakrzewską (promotor M. Sobotková), Tetianę Arkhangelską (promotor L. Stěpanova; T. Arkhangelska jest jedyną doktorantką, która ukończyła studia w 2014 roku, tzn. w programowo przewidywanym terminie), Bohuslavę Jamną, Martinę Dvořáčkovą (promotor Miroslav Vepřek), Katarzynę Kardasz-Kvapilíkovą oraz Ivetę Pernicką (promotor Ivana Dobrotová). W kolejnym roku akademickim 2011/2012 studia rozpoczęły Izabela Szulc (promotor M. Sobotková), Aleksandra Starzyńska (promotor I. Dobrotová) oraz Ester Kadlecová (promotor Alla Arkhangelska), rok później Markéta Svašková oraz Oxana Baranova (promotor L. Stěpanova), Grzegorz Książek (promotor Michał Hanczakowski), Dorota Nowak oraz Anna Dragan (promotor Z. Trzaskowski, konsultantka M. Sobotková) i Anna Radwan (promotor I. Dobrotová).

Magdalena Zakrzewska, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego, temat pracy doktorskiej *Przekład literacki jako problem filologiczno-kulturowy na podstawie analizy tłumaczeń tekstów polskich Doroty Masłowskiej, Michała Witkowskiego oraz Sławomira Shutego na język rosyjski*. Dysertacja zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Aleksandra Starzyńska, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, temat rozprawy *Językowy obraz Syberii w polskiej i rosyjskiej literaturze faktu (na wybranym materiale)*. Praca zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Dorota Nowak, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego, temat pracy doktorskiej *Porównanie obrazu Holocaustu w czeskiej i polskiej literaturze po roku 1989*. Praca doktorska na Uniwersytecie im. Pałackiego będzie napisana oraz obroniona w języku polskim, na Uniwersytecie Hajfy z kolei w języku angielskim. Doktorantka ukończyła na izraelskim Uniwersytecie Hajfy studium uniwersyteckie (od października 2013 do sierpnia 2014) *Holocaust Studies*. Stara się o stypendium doktoranckie na tym uniwersytecie, które rozpocznie w najbliższym terminie tamtejszych egzaminów wstępnych. Dysertacja powstanie w ramach współpracy międzyuczelnianej Uniwersytetu Pałackiego oraz Uniwersytetu w Hajfie w językach angielskim i polskim, absolwentka studiów doktoranckich otrzyma dwa dyplomy.

Anna Dragan, absolwentka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, temat pracy doktorskiej *Mitologia i folklor słowiański jako źródła inspiracji literatury fantasy na przykładzie twórczości Andrzeja Sapkowskiego oraz Juraja Červenáka*. Doktorantka odbyła semestralny staż badawczy na Uniwersytecie Macieja Bela w Bańskiej Bystrzycy, w którego trakcie odbyła szereg konsultacji z doc. PaedDr. Martinem Golemou, Ph.D. W zakresie danego tematu doktorantka dotychczas przestudiowała 15 pozycji literatury podmiotu i 100 tekstów literatury przedmiotu. Dysertacja zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Anna Radwan, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, temat pracy doktorskiej *Polskie i czeskie przekłady angielskiej literatury dla dzieci*. Rozprawa zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Grzegorz Książek, absolwent Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, temat pracy doktorskiej *Polski reportaż w kręgu słowiańskim. Obraz Republiki Czeskiej, Ukrainy i Rosji w polskich zbiorach reportażowych*. Doktorant odbył staż studyjny na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w kategorii: staż zagraniczny ponad 30 dni, podczas którego jego konsultantem był prof. Józef Olejniczak. Dysertacja zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Tetiana Kamyszanova, absolwentka Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki, temat pracy doktorskiej *Memy jako nowy sposób komunikacji internetowej*. Praca zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Magdalena Adamczyk, absolwentka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, temat pracy doktorskiej *Seksualizmy w języku polskim i czeskim*. Dysertacja zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

Kamila Przybylska, absolwentka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, temat pracy doktorskiej *Terminologia związana z pasterstwem na Podhalu, Śląsku Cieszyńskim i na Wołoszczyźnie Morawskiej*. Rozprawa zostanie napisana oraz obroniona w języku polskim.

W roku 2013/2014 przyjęte zostały studentki z Ukrainy – Maria Popko, Maria Ponomarenko i Julia Zazuliak (promotor A. Arkhangelska) oraz Tetiana Kamyszanova, absolwentka Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki (promotor I. Dobrotová).

W roku 2014/2015 przyjęte zostały studentki – Anna Chura i Maria Vovčuk (promotor M. Vepřek), Magdalena Adamczyk i Kamila Przybylska (promotor I. Dobrotová, konsultantka J. Tambor) oraz Hana Zbytková (promotor A. Arkhangelska).

Dla Sekcji Filologii Polskiej duże znaczenie ma uczestnictwo w projekcie *Dywersyfikacja i systematyzacja studiów doktoranckich na Wydziale Filozoficznym UP w Ołomuńcu*, nr CZ.1.07/2.200/28/0179; wynikiem tego projektu jest innowacyjny program studiów doktoranckich na porównawczej filologii słowiańskiej w zakresie:

1. Moduł badawczo-naukowy
 - a) przedmioty metodyczne i kierunkowe
 - b) aktywność publikacyjna
 - c) doświadczenia zagraniczne
2. Moduł specjalizacji kierunkowej
 - a) kierunkowe przedmioty do wyboru
 - b) przedmioty interdyscyplinarne
3. Moduł tzw. *soft skills*
4. Moduł pedagogiczny
5. Moduł dysertacyjny

W ramach wspomnianego projektu odbyły się w kilku cyklach wykłady zagranicznych profesorów: prof. Krystyny Waszakowej, prof. Tokimasy Sekiguchiego, prof. Jolanty Tambor, prof. Romualda Cudaka oraz prof. Zbigniewa Trzaskowskiego. Z regularnych ocen wyników projektu *Dywersyfikacja i systematyzacja studiów doktoranckich na Wydziale Filozoficznym UP w Ołomuńcu* wynika, że dzięki siedemnastu nowym i ulepszonym przedmiotom prowadzonym na kierunku porównawcza filologia słowiańska ten właśnie kierunek studiów doktoranckich należy do najaktywniej działających kierunków na Wydziale Filozoficznym UP w Ołomuńcu w okresie od semestru zimowego 2012 do semestru letniego 2015. Rezultat ten sytuuje nasze studia dok-

toranckie wśród najatrakcyjniejszych spośród 30 kierunków studiów doktoranckich na Wydziale Filozoficznym UP w Ołomuńcu.

Uczestnictwo doktorantów w projekcie *Historia i współczesność ołomunieckiej polonistyki*

Doktorantki Izabela Szulc, Magdalena Zakrzewska oraz Aleksandra Starczyńska brały udział w doktoranckim grantie Wewnętrznej Agencji Grantowej (IGA), współpracując przy powstaniu dwujęzycznej monografii pt. *Polonistika v Olomouci v minulosti a dnes / Polonistika w Ołomuńcu dawniej i dziś*. Przy realizacji tego projektu cenna była również pomoc Anny Dragan oraz Anny Radwan, młodszych doktorantek.

Dwujęzyczna monografia jest podzielona na cztery chronologicznie ułożone części. Obraz ołomunieckiej polonistyki w dawniejszych i aktualnych latach wzbogaciły biogramy czeskich i polskich wykładowców przedstawione w porządku alfabetycznym oraz wspomnienia i komentarze polskich lektorek i lektorów. Poza starszym pokoleniem wykładowców i lektorów w publikacji poświęcono nieco miejsca młodszej i najmłodszej generacji, absolwentom studiów magisterskich i doktoranckich oraz tym, którzy tworzą bardzo obiecującą grupę przyszłych doktorów; krajowym i zagranicznym współpracownikom oddane zostały końcowe partie pracy.

Zakończenie

W ciągu niemal siedmiu dekad swego istnienia studia polonistyczne w Ołomuńcu przechodziły różne okresy – rozkwitu, ale również takie, w których polonistyce groziła długoletnia stagnacja, a nawet zamknięcie kierunku.

Wszyscy przedstawiciele pokolenia założycieli, którzy w połowie ubiegłego stulecia przyczynili się do powstania naszego kierunku na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. Pałackiego w Ołomuńcu, a także ich kontynuatorzy, którzy pracowali nad jego rozwojem, zasługują na nasze podziękowania. Sądzimy, że naszym obowiązkiem jest rozwijanie ich osiągnięć oraz udoskonalanie programu studiów na wszystkich trzech poziomach – licencjackim, magisterskim, a przede wszystkim doktoranckim, który ma przygotowywać

przyszłych kontynuatorów tradycji czeskich studiów slawistycznych w zakresie filologii czeskiej i polskiej, ale także słowackiej, rosyjskiej i ukraińskiej.

Literatura

- [Informace o studiu], 2013, *Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická Fakulta. Informace o studiu, studijní rok 2013/2014. Přeznání a kombinované studium*, Olomouc.
- Sobotková M. i in., 2014, *Polonistika v Olomouci v minulosti a dnes / Polonistyka w Ołomuńcu dawniej i dziś*, Olomouc.

Polish Studies and Comparative Slavonic Philology doctoral studies (2003–2015) in Olomouc

The author presents the most important facts relating to the Polish Studies and Comparative Slavonic Philology doctoral studies offered by Palacký University in Olomouc. The author concentrates on the 2003–2015 period, describing the process of course restructuring, its current situation and students' involvement.

Key words: Polish Studies, Palacký University Olomouc, Slavonic Studies, doctoral studies